

Свинаренко Наталія Олександрівна

**доцент, кандидат історичних наук з історіографії, джерелознавства і спеціальних історичних дисциплін,
доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Харківський національний економічний університет ім.С. Кузнеця
Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-8972-0025**

ПРО РЕЛІГІЙНІ ХРАМИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Метою даної роботи є аналіз архітектурної спадщини Західної України, визначення цього фактору для прикордонного співробітництва. Дана мета реалізується через такі завдання: проаналізувати до яких конфесій відносяться релігійні храми заходу України; визначити найвідоміші об'єкти релігійно-культової інфраструктури вказаного регіону.

Як відомо, наша Україна по суші межує на півночі, сході, північному сході - з Білоруссю, Російською Федерацією, на заході - з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, на південному заході - з Румунією та Молдовою. Через нинішнє військове вторгнення Російської Федерації ми позбавлені можливості безпечно рухатися по території нашої держави. Та ми віримо, що наші сучасні проблеми є тимчасовими, на нашу землю прийде мир, знову люди працюватимуть, навчатимуться, вільно відпочиватимуть. А Росія відповідь за свої злочини на нашій землі за всіма нормами міжнародного законодавства та відшкодує матеріальні збитки. Для нашої України стратегічно важливим напрямком міжнародного співробітництва (в першу чергу, з сусідніми країнами - з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою) є культурологічний.

Окремим напрямом українсько-європейського діалогу цивілізаційного характеру вважають релігійно-духовну співпрацю. Вона спрямована з одного боку - на ознайомлення з кращими зразками релігійної архітектури, діючими храмами, а з іншого - на забезпечення відновлення на Західній

Україні діяльності як Української греко-католицької церкви, так і Римо-католицької церкви. Особливістю релігійної картини Західної України є той факт, що історично склалося так, що у великих торгівельних містах засновувалися і століттями мирно співіснували храми православні, католицькі, греко-католицькі, вірменські та ін. Саме у цьому поєднанні і знаходиться коріння ментальності та характеру нашого народу. Це і є цікавим для сучасних європейців, ці факти потрібно грамотно презентувати, принаймні, туристичним фірмам сусідніх держав, котрим це вигідно та близько з географічної та історичної точки зору.

У Львові серед храмів чисельну перевагу мають українські греко-католицькі храми, далі - православна церква України, найменше - римо-католицьких церков та протестантських. Найвідомішим є храм святого Юра, це не собор, а цілий комплекс споруд, які розташовані на великій території Святоюрської гори - сам храм, дзвіниця, митрополичі палати - резиденція митрополитів львівських. Допоміжні приміщення, де колись розташовувалися монастирські келії. Також у Львові розташована церква Успіння Пресвятої Богородиці, православний храм заснований грек за походженням, львівський купець Костянтин Корнякт. Саме тут знайшов прихисток першодрукар Іван Федоров, котрий був змушений втекти із Московії, зате у Львові зумів налагодити роботу друкарні.

Релігійних святинь на території Західної України багато, але не всі вони є діючими храмами; нерозв'язаними залишалися проблеми з поверненням значної частини святинь віруючим. Є інформація, що на території Львівського консульського округу не повернуто віруючим костьолу Святої Марії Магдалини; незважаючи на голодування віруючих у 2007 р., не повернуто також віруючим костьол Матері Божої Громничної. Попри рішення Верховного Суду віруючим не віддали костьол Святого Вавринця у Хирові, так само як і костел Найсвятішої діви Марії у м. Комарно (загалом 20 об'єктів на території округу, які Римо-католицька церква вимагає повернути).

Відділи римо-католицької церкви проводять також іншу діяльність, пов'язану з реалізацією суспільних інтересів української колонії, котра на цих землях історично є досить чисельною. Це переважно освітня та культурницька діяльність. Так, Центр миру і поєднання у Більшівцях Галицького району Івано-Франківської області, що знаходиться на території монастиря братів францисканців, який було створено за фінансової підтримки Товариства «Спільнота польська», організував і провів 13-16 вересня 2013 р. IX Міжнародну наукову конференцію «Діалог культур прикордоння. Креси: поняття і дійсність» [1, С.286].

Чернівці теж надзвичайно красиве місто Західної України. Кращими зразками релігійної архітектури, діючими храмами це місто теж може по праву пишатися. Зокрема, Кафедральний собор Святої Параскеви вважають першим православним храмом у Чернівцях. А головним православним храмом Чернівців є Кафедральний собор Святого Духа. Перший камінь у його фундамент був закладений ще у липні 1844 р. Римо-католицький Костел Воздвиження Святого Хреста - перший мурований храм чернівецького середмістя, будувати його почали у 1787 р. ще за дорученням австрійського цісаря Йосифа II. Миколаївська ж церква є найстарішою дерев'яною церквою Чернівців, пам'яткою архітектури національного значення, побудована у 1607 році у буковинському «хатньому» стилі. Одним із найкрасивіших і найзагадковіших будинків Чернівців є костюл єзуїтів Пречистого Серця Ісуса. Витоки історії костюлу можна прослідкувати починаючи з кінця 70-х років ХІХ століття, коли у Чернівцях з'явилися перші місіонери єзуїтів.

Крім Ужгорода, багато релігійно-культових споруд розміщені на території м.Мукачева. Зокрема, Реформатська церква, побудована в кін 18-на поч.19 ст. Греко-католицький собор Успіння Пресвятої Богородиці. Всі ці храми мають красиві історії, навколо них і досі є багато легенд, міфів...

У Кам'янці-Подільському є церква Святого Петра і Павла, побудована ще у 1580 р. як католицька, а з часом, з 1895 р. - вона функціонує як православна. Хрестовоздвиженська церква, побудована не пізніше 1739 р. Архисрейська

церква Успіння Богородиці, церква Святого Георгія, Покровська, Святого князя Олександра Невського, вірменський храм Благовіщення Діви Марії, Миколаївська вірменська церква, домініканський кляштор з костелом Святого Миколая, костел Святого Михаїла та жіночий домініканський кляштор, Тринітарський греко-католицький костел з кляштором вражають своє красою.

Ще на початку становлення незалежності нашої України, у 1996 р. започаткував роботу польсько-український культурологічний проект «Зникаюча краса. Архітектурна деталь у пам'ятках польсько-українського прикордоння». У процесі реалізації цього проекту було відібрано найбільш унікальні пам'ятки архітектури, після чого Україна та Польща зі спільною заявою звернулися до міжнародної організації ЮНЕСКО, щоб занести до списку Всесвітньої спадщини 16 дерев'яних церков Карпатського регіону. Згідно нього, на території Польщі і України були занесені до об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Церква Святого Духа у с.Потелич на Львівщині, Церква Собору Пресвятої Богородиці у с.Матків на Львівщині, Церква Святої Трійці у м. Жовква на Львівщині, Церква Святого Духа у м. Рогатин на Івано-Франківщині, Церква святого Юра м.Дрогобич на Львівщині, церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Нижній Вербіж на Івано-Франківщині, Вознесенська церква у с. Ясіня на Закарпатті, Церква святого Михайла у с. Ужок на Закарпатті - Святого Дмитра у с. Вільховиця, святого Архангела Михаїла - у с. Руська Кучава, Покрови та ін.) [1, С.291].

Польська сторона традиційно проявляє зацікавленість до культурних проектів по відновленню католицьких храмів Західної України. До найважливіших відновлених об'єктів в рамках програми належать: Личаківський цвинтар, латинський собор, Вірменський кафедральний собор, колишній костел єзуїтів, костел святого Антонія у Львові; Костел святого Лаврентія (Жовква); Колегіальний костел Святої Трійці (Олика); Собор святих Петра і Павла у Луцьку; костел Домініканців у Кам'янець-Подільському; Церква Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці (Лопатин); Костел

Пресвятого Серця Ісуса (Кути); монастирський комплекс босих кармелітів у Бердичеві [1, С.292].

По усій території нашої України є значна кількість об'єктів релігійної інфраструктури, котрі не меншу історичну цінність, за описані храми; але ті, що знаходяться в центрі, на півдні, півночі та на сході України, через віддаленість від західного прикордоння не є предметом дослідження даної роботи.

Ці названі релігійні об'єкти заходу України є унікальними будівлями, створені талановитими майстрами минулої епохи, побудовані без єдиного цвяха, з урахуванням місцевої ремісничої специфіки тих давніх часів. У цьому є їх історична та культурна цінність. Вони вражають своєю автентичністю, неповторною красою і гармонійними формами. Вважається, що народні майстри, які створювали ці церкви, спеціально створювали їх таким чином і у такому місці, щоб вони не тільки не псували природний ландшафт, а й стали повноцінним його доповненням. Від інших дерев'яних храмів в Україні закарпатські відрізняються різноманітністю стилів побудови, своєрідністю форм. Зазвичай, знані фахівці виділяють п'ять основних архітектурних стилів дерев'яних церков Закарпаття: бароко, лемківський, готичний, бойківський, гуцульський. Їх головною особливістю вважають те, що по при солідний вік, всі вони є діючими храмами, а не музеями. Екскурсії такими храмами будуть цікавими для жителів різних держав, різного вікового контингенту, нашого західного прикордоння.

Для жителів Польщі, Угорщини, Румунії відвідати храми відомих міст нашого західного прикордоння є корисним, щоб зрозуміти становлення історії, психології та ментальності нашого українського народу. Це буде досить ефективним кроком міжнародного співробітництва та помітно пришвидшить складні процеси євроінтеграції.

Список використаних джерел

1.Калакура О. Цивілізаційний вимір українсько-польської співпраці на тлі євроінтеграційних процесів (досвід Галичини) / Наукові записки ІПіЕНД ім І.Ф.Кураса НАН України. 2016. Вип. 2 С.283-295.

